

Richard

VYŠEHRAĐ

Rohr

**Adamův
návrat**
Mužská iniciace

Adamův návrat

Mužská iniciace

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Richard Rohr
Adamův návrat – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Richard
Rohr

**Adamův
návrat**

Richard
Rohr

**Adamův
návrat**

**Mužská
iniciace**

VYŠEHRA D 2025

© The Crossroad Publishing Company – New York, 2004
The work is published by arrangement with The Crossroad
Publishing Company
Translation © Tomáš Svoboda, 2005

ISBN tištěné verze 978-80-267-3248-8
ISBN e-knihy 978-80-267-3250-1 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-267-3253-2 (1. zveřejnění, 2025) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-3254-9 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

OBSAH

Úvodní Slovo	11
1. INICIOVÁNÍ DO ČEHO?	17
2. PROČ V MODERNÍCH KULTURÁCH POTŘEBUJEME INICIACI	25
3. DVĚ ZROZENÍ	34
Prvotní hřích	36
4. VELKÉ VZORCE MAJÍ VŽDYCKY PRAVDU	39
5. ŽIVOT JE TVRDÝ	44
Pravé Já a falešné já	50
Posvátné zranění	52
Pojmenování a označování	54
6. NEJSI DŮLEŽITÝ	57
Jak učí mistr	58
Neplatit příspěvky životu	62
7. VE TVÉM ŽIVOTĚ NEJDE O TEBE	64
8. NEMÁTE TO PEVNĚ V RUKOU	70
Náš spolek placaté země	74
Mají starší co říct mladým?	78
Kde začít, nemáme-li to ve svých rukou?	81
Mužská láska musí být zasloužená	83
Iniciace a společenství	86
Hlad po otci	87
9. UMŘEŠ	91
„Wanderlust“ (touha po cestách)	95
Rituály smrti	98
Rituální rozčarování	101

10. JAKÁ JE MUŽSKÁ DUŠE?	104
Ježíš jako válečník	105
Ježíš jako mudrc	107
Ježíš jako milovník	108
Ježíš jako král	109
Připustit a pojmenovat to negativní	111
11. ČTYŘI INICIACE	116
Bojovník	117
Mudrc	118
Milovník	120
Král/otec	123
12. VŠECHNA TRANSFORMACE SE ODEHRÁVÁ V LIMINÁLNÍM PROSTORU	126
Liminoidní prostor	130
13. JAK NA TO?	132
Kritika milovníka	134
14. JEŽÍŠOVÝCH PĚT SDĚLENÍ: SPOLEČNÁ KRÁSA	139
1. Je pravda, že život je tvrdý, ale.....	140
2. Je pravda, že nejsi moc důležitý, ale.....	141
3. Je pravda, že ve tvém životě nejde o tebe, ale.....	143
4. Je pravda, že to nemáš pevně v ruce, ale... ..	147
5. Je pravda, že zemřeš, ale.....	149
PŘÍLOHA: UKÁZKOVÝ RITUÁL	152
Prostor a nálada	152
Před a po	155
Další zdroje použitelné pro vytváření rituálů:	157
Poznámky	159
Bibliografie	166

Adam, první lidské jméno, znamená „vzatý ze země“.

Všem Adamovým synům:

všem, kdo se stydí za to, že jsou ze země,
všem, kteří příliš milují to, že jsou ze země,
všem, kteří nemají nic ze země,
všem, kteří toho mají příliš mnoho,

všem, kteří potřebují poznat, že jsou ze země
a snaží se z hanby uprchnout do nebe,
pochybující o zahradě, kterou už mají,
opouštějící zahradu, kterou už sami jsou,

všem těm věnuji tuto mapu k návratu.

ÚVODNÍ SLOVO

Napřed bych chtěl, abyste se trochu něco dozvěděli o mém zázemí. Možná vám to umožní pochopit, proč jsem napsal tuto knihu. Jsem vzdělán ve filosofii a teologii a jsem samouk v oborech psychologie a posvátného příběhu. Jsem věřící katolický křesťan, svou duchovní volbou jsem františkán a svou zkušeností jsem duchovní průvodce a vedoucí komunity. Je mi dána schopnost vyučovat a svou vlastní volbou jsem zčásti poustevník. Čtu učence, ale sám nejsem učenec.

Mojí prací je vytvářet syntézu. Mým úkolem je doručovat dobré zprávy masám, ne z nich dělat elitní nebo akademické cvičení pro uzavřenou skupinu. Jak svatý Řehoř z Nyssy (335–395) popsal svou vlastní práci: žvýkat příslušné texty a činit je stravitelnými. Tato kniha je výsledkem žvýkání mnoha iniciačních textů, starobylých i nových, po dobu patnácti let a já doufám, že pro čtenáře bude výsledek jak chutný, tak výživný.¹

Tuto knihu napsal bílý Američan, člen střední třídy, který je zajištěný, nadprůměrně vzdělaný, vysvěcený, neženatý a muž. Muži jako já jsou velkým strukturálním a duchovním problémem. Sedíme si pohodlně na údajném vršku hromady a právě tato skutečnost víc než cokoli jiného je důvodem, proč *musím* napsat tuto knihu. Muži jako já, kteří mají přístup k různým privilegiím a svobodám, které jsou jiným odpírány, musí mluvit o mužské hře zevnitř. Myslím, že duchovní věci je možné otevřít jedině zevnitř. Podobně jako to o sobě říkají ženy, muže musí *od začátku do konce vysvětlovat muži*. Jistěže, minulých dvacet let a možná po většinu historie jsme byli vysvětlováni každou mocenskou skupinou, která byla zrovna u vlády, což nikomu z nás moc neprospělo, a v nedávné době jsme byli vysvětlováni ženami, což pro nás bylo jak dobré, tak špatné. Mužům se ale nikdy dost dobře nedařilo

popisovat svou vlastní duši. Jako by k tomu neměli správný jazyk nebo o to ani neměli zájem. Naším posledním vážným pokusem o to byla pravděpodobně ústní tradice hledání svatého grálu.²

Tradiční iniciační rituály dělaly přesný opak. Vysvětlovaly obyčejné muže zevnitř. Přiznávaly mužství i vlastní vrozenou duchovnost a snažily se přivést muže k celistvosti zdola nahoru a zevnitř ven. Budu se snažit o totéž, tváří v tvář kultuře a církvi, která se obvykle snaží vysvětlovat muže shora dolů a z vnějšku dovnitř. Podle mě takový postup nikdy nemůže fungovat a domnívám se, že už nějakou dobu nefunguje. Naše náboženské instituce nedávají většině mužů přístup k důvěryhodným setkáním se Svatým nebo s jejich vlastní celistvostí. My většinou dáváme mužům pověření, lešení, cedule a vemlouvavé obrazy, které se snaží vytvářet náboženskou identitu a hranice zvenčí. Ale skutečné štěstí, stejně jako skutečné osvícení, je vždycky práce, která se odehrává uvnitř. Nakonec se stejně budeme muset spoléhat na svou vlastní zkušenost. Pak můžeme klidně vést muže k autentické náboženské zkušenosti. To je podle mě skutečný význam tradice.

Přestože nejsem ani kulturní antropolog, ani etnolog, ani sakramentální teolog, mluvil jsem s některými odborníky, přečetl jsem všechno, co jsem mohl,³ a po dobu minulých dvaceti let jsem vedl mužská duchovní cvičení a mužské iniciační rituály. Přitom jsem hodně cestoval a přednášel jsem mužům v severní, jižní a střední Americe, východní a západní Evropě a v některých částech Asie, Afriky a Austrálie a v několika kulturách jsem osobně mluvil s muži, kteří prošli formální iniciací. Moje vzdělání v tomto oboru vychází většinou z praxe, zahrnující oněch patnáct let, kdy jsem působil jako pastor laické komunity v Cincinnati a patnáct let, kdy jsem byl okresním vězeňským kaplanem v Albuquerque. Všechna tato zkušenost mi ukázala, koho stojí za to poslouchat a co stojí za to číst. Doufám, že to dá této teorii spojení s kusem konkrétní praxe. Říkejme tomu „teologie zdola“, což pro mě je skutečný význam inkarnace a sestoupení Ducha svatého.

Mým hnacím motorem pro tuto práci byl stálý smutek a zklamání z nedostatku vnitřního života mnoha mužů, s kterými se setkávám. Dokonce mezi duchovními, kněžími a zbožnými laiky

i mezi vysokými a úspěšnými průvodci, od kterých bychom očekávali víc. Není to jejich chyba, pokud se vůbec musí mluvit o chybě. Ve většině případů jim nikdo nenabídl nic víc než Jákovu lacinou „polévku“. Jsme synové Ezaua, kteří jsme prodali své prvorozenství za náboženství na způsob rychlého občerstvení (Gn 25,29–34). Takové náboženství není schopné hluboce transformovat ani člověka, ani svět.

Ukážu vám teď svoje myšlenková východiska – s vědomím, že každý nějaká máme a jediné, co s nimi můžeme dělat, je uvědomit si je. Za prvé věřím, že *pravdu lze spíše najít na dně a na okraji věcí než na vrcholu či ve středu*. Vrchol a střed vždycky musí mnoho věcí dokazovat a příliš mnoho chránit. K tomuto poznání jsem dospěl promýšlením židovsko-křesťanského Písma právě ze svého františkánského zázemí, z pedagogiky utlačovaných a z trvalého svědectví svatých a mystiků, jakož i z prvních kroků organizace Anonymních alkoholiků. Konečná autorita v duchovním světě většinou nepřichází z nějakého úspěšného programu, ale z nějaké podoby utrpení, které vždycky cítíme jako jakési dno. Nezajištěnost a nestálost jsou nejlepšími duchovními učiteli, jak to ukazuje Alan Watts⁴ a mnozí další. Radostná zvěst evidentně není vítězný scénář, přestože naše ego, dokonce i církve, se o to stále snaží.

Za druhé, jak řekl Einstein, věřím, že „žádný problém nemůže být vyřešen na stejné úrovni vědomí, která ho vytvořila“.⁵ Snažím se vyučovat kontemplativnímu postoji k životu, který dává lidem úplně nový způsob poznávání světa a který má moc je přenést dál, než dosáhne pouhá ideologie a dualistické myšlení.⁶ Upřímně řečeno, to, čemu náboženství říká kontemplace, je jediná mysl, která je široká a hluboká dostatečně na to, aby odpověděla na skutečné a důležité otázky. Dospělé náboženství nás vždy vede k nějaké podobě modlitby, meditace nebo kontemplativní mysli, aby se tak vyvážila naše mysl, která je většinou kalkulaativní. Takové „vidění“ – a právě o ně tu jde – vám vždycky dává schopnost být šťastní a šťastně samotní, zakořenění jinde, smíření s paradoxem a tajemstvím a většinou odolní vůči masovému vědomí a jeho falešným slibům. Říká se tomu „vidění moudrosti“.

Za třetí se domnívám, že mohu umístit své názory někam mezi pozici sociálních konstrukcionistů (kteří tvrdí, že mužská mysl a identita jsou zcela formovány vzděláním a kulturou) a esencionalistů (kteří tvrdí, že je něco vrozeného, co přichází s mužskou myslí a s mužskou biologií). Když si odmyslím tento nekonečný spor buď–anebo, tak věřím, že jsme přibližně z jedné třetiny dáni přírodou, z jedné třetiny výchovou a z jedné třetiny svobodnou volbou. Takový názor asi nikoho nepotěší, ale pro mě je velmi důležité, abychom si zachovali silné vědomí svobodné vůle a lidské důstojnosti, která s ní jde ruku v ruce, a současně abychom si uvědomovali jak základní mužské geny, tak i pozdější lidské přizpůsobování. Jinak bychom skončili buďto u kultury obětí, nebo u kultury osočování, jakou máme dnes v Americe. My si nemůžeme vybírat, co se nám stane, ale můžeme spolupracovat s milostí a volit, jak na ni odpovíme (Ř 8,28).

Netvrdím, že by existovalo nějaké ideální mužství, které by se vznášelo někde v platónském kosmu, nýbrž že ve skutečnosti existuje mnoho různých mužství. Doufám, že zde mohu přispět trochu ke studiu rozdílnosti pohlaví tím, že budu uznávat a povzbuzovat co nejvíce z těchto podob mužství. Svým filosofickým vzděláním jsem františkán a skotista, a tak věřím, že Bůh vytváří pouze jednotlivce a nikoli prostě rod nebo druh nebo to, čemu se říkávalo univerzálie.⁷

Takový pohled by nám měl pomoci vyhnout se každé rigidní ideologii nebo velkohubému vysvětlování čehokoliv, protože nakonec je nutno se zabývat *tímto* člověkem v *tomto* okamžiku a na *tomto* místě. Domnívám se, že přesně to dělá Bůh, a to je jedno z nejvíce zapíraných, přitom však základních témat židovsko-křesťanského Písma.⁸ Takové „vyvolení“ nebo „vybrání“ ponechává milost a prostor při okrajích všeho druhu a já doufám, že totéž se nám podaří v této knize.

Nakonec se domnívám, že naše obrazy a slova, kterými zobrazujeme a vyjadřujeme Boha, mají hluboký význam pro náš praktický život, protože všichni se stáváme tím Bohem, kterého uctíváme. Toto se stalo ústředním průlomem ve vědomí v posledních desetiletích, zejména díky feministickým teoložkám.⁹ Věřím,

že Bůh je konečnou kombinací mužství a ženství, ať už to znamená cokoli. Bůh je plně sexuální v nejhlubším významu toho slova.¹⁰ Je mi proto jasné, že musíme najít společné způsoby jak uznávat, uctívat a pojmenovávat ženskou povahu Boha, protože jsme po staletí své metafory Boha příliš omezovali.

Nebudu odstraňovat ani zakazovat všechny ty nádherné sexuálně nabitě výrazy pro Boha, jako matka, otec, syn, dcera, nevěsta, ženich, přítel, host, milovník, žárlivý milovník, nebo dokonce svůdce. Ba nejsem ani ochoten eliminovat pojem Boha, vztah s Bohem nebo samotné slovo Bůh (přestože si uvědomuji, že každé pojmenování Boha, včetně tohoto slova samotného, bude vždycky velmi omezeným připodobněním a ponese s sebou velkou zátěž). Doufám, že dokážeme nastolit novou pokoru v našem používání náboženské řeči, což pro mne je samotný důkaz její opravdovosti. Svaté tajemství, nebo chcete-li vyšší moc je místo, kde přebývá všechna energie extáze, vytrvalosti, lásky a dlouhodobé proměny a neměli bychom se opovážovat rozměňňovat iniciaci v prázdný sekularismus. Pravý Bůh nás vždycky osvobozuje, především od nás samých a pro něco většího. V tomto hlubokém smyslu nás Bůh skutečně zachraňuje právě tím, že nám dává sebe sama a vtahuje nás do většího příběhu.¹¹

1. INICIOVÁNÍ DO ČEHO?

Ve všem a do všeho jsem zasvěcen.

FILIPSKÝM 4,12

*Nemusíme se pouštět do toho dobrodružství osamocení:
hrdinové všech dob šli před námi. Labyrint je důkladně prozkoumán.
Nám stačí jen následovat stopy hrdinů, a tam, kde jsme si mysleli,
že nalezneme opovržení, nalezneme Boha. Kde jsme si mysleli,
že zabijeme druhého, zabijeme sami sebe. Kde jsme měli za to,
že putujeme ven, vejdemo do středu naší vlastní existence.
Kde jsme mysleli, že budeme sami, budeme spolu s celým světem.*

JOSEPH CAMPBELL, TISÍC TVÁŘÍ HRDINŮ

Jak si vysvětlit existenci lidí přesahujících pouhé žití, které tu a tam potkáme v každé zemi, ve většině institucí, i v těch nejmenších církvích, skryté v našem sousedství? Zdá se, že vždycky se najdou jeden dva lidé, kteří drží energii skupiny pohromadě. Strategií jednotlivci, které by Bible nazvala „vyvoleným lidem“, muži a ženy, kteří posunují události a historii dopředu, někdy téměř neviditelně. Kde se takoví lidé berou? Odmítl jsem představu, že by takoví lidé mohli pocházet z jednoho konkrétního náboženství, z jedné konkrétní myšlenkové školy, z jedné konkrétní rasy nebo národa, z nějakého specifického socioekonomického sektoru, nebo že by dokonce vždycky byli v konvenčním smyslu dokonalí nebo morální. Zdá se, že duchovně silní jednotlivci přesahují a ruší všechny tyto hranice.

Zdá se, že se jim přihodilo něco jiného, a jeden způsob, jak to říci, je ten, že tito lidé byli nějakým způsobem iniciováni. Iniciováni do svého pravého Já, iniciováni do proudu skutečnosti, iniciováni do velkých vzorců, které jsou vždycky pravdivé, iniciováni do života Boha – vyberte si popis, který vám nejlépe vyhovuje. Takové iniciace nabývaly specifické rituální formy ve všech

dobách a na všech kontinentech po většinu lidských dějin. Byly považovány za ústřední pro společenské přežití téměř každé kultury – a zvláště pro duchovní přežití mužů.

Iniciační vzorce jsou nejstarším systémem duchovního vzdělávání, o kterém víme, a předcházejí veškerému institucionálnímu náboženství. Vynořily se celosvětově uvnitř toho, co Karl Jaspers nazval před-osovým vědomím, v době před osovou dobou (800–200 př. Kr.), kdy lidé po celém světě počali organizovat své myšlenky.¹² Existuje mnoho důkazů, že tato osová doba skončila svou pouť a teď se obrací proti sobě. Vidíme to ve zhoubných důsledcích racionalismu, individualismu a patriarchátu. Domnívám se, že právě to je středem mnoha našich dnešních kulturních a náboženských problémů. Potřebujeme si nyní zopakovat moudrost před-osové doby společně s jasností a světlostí doby osové. V této knize se budu snažit právě o takový dvoupólový přístup a doufám, že budu spravedlivý k oběma dobám a jejich přínosu. Jaspers by to nazval druhým osovým vědomím, já to budu nazývat prostě působením Ducha na lidské vědomí.

K nastartování cesty k duchovní dospělosti je nutný nějaký křest (čti „iniciace“). Oheň, voda, krev, selhání nebo svatá touha, to všechno mohou být katalyzátory, ale bez pádu nebo většího ponoření do ústředního tajemství člověk nemůže plavat v tom správném oceánu. Je to nutná cesta od falešného já k pravému Já. Bez takové velké porážky budeme z pozice svého malého já chybně interpretovat bezmála všechna náboženská slova a rituály. Budeme Boha využívat, místo abychom jej milovali. Náboženství vůbec nefunguje, pokud nedojde k setkání, zejména k „blízkému setkání prvního druhu“. Padáme do nepojmenovatelné lásky a do nové svobody, kterou mnozí nazývají Bůh.

U těch lidí tyčících se nad pouhým životem, s kterými jsem se setkal, vždycky nacházím jednoho společného jmenovatele: v nějakém smyslu všichni zemřeli dříve, než zemřeli. V nějakém bodě byli dovedeni na okraj svých soukromých sil a toto zhroucení, které určitě pociťovali jako umírání, je uvedlo do většího života. To je ono! *Když měli pocit, že se zhroutí, tehdy učinili průlom.* Místo toho, aby se vyhýbali osobní smrti nebo proti ní zuřili,